

KALE PUONTI

SATU

ALAMAAILMAN

RAUTA-
ROUVA

BAZAR

SATU

KALE PUONTI

SATU

ALAMAAILMAN

RAUTAROUVA

Bazar Kustannus

© Kale Puonti, Satu Andersson ja Bazar Kustannus 2021

Kuvat Satu Anderssonin kotiarkistosta

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-376-313-5

Taitto Jukka Iivarinen / Vitale

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Esipuhe 9

Kerava, syksy 1988 13

Puotinharjun yläaste, 1982 15

Minä ja meidän perhe 17

ADHD 23

Pete 26

Myllypuro ja Eki 28

Putkan kautta Nokalle 30

Hämeenlinnan naisvankila 33

Esko H 36

Eko 41

Kari Lonka 44

Kaikenlaisia kulmarautoja 55

Ville P 60

Kim 63

Omalle lomalle 67

Tukholma 69

Takaisin Hämeeseen 74

Huumeista 80

Pieni piipahdus vapaalla 83

Case Pirkkola 87

Kätevä käsistäni 90

Yrittäjä 92

Harrastukset naista myöten 95

Isä	96
Rami	98
M.O.R.E	105
Volkan Ünsal	108
Metsuri	129
Elämä ei ole aina kovin reilua	136
Piripolkkaa	138
Kuivaa nuuskaa Tukholmasta	142
Kakkua kaikille riittää	144
Maailman parhaat lapset	165
Ystävät kertovat	181
Vankilan portit avautuvat	188
Jälkikirjoitus	199
Kiitos	201
Lähteet	203

**KUN MINÄ SYNNYIN,
JUMALA PITI
VAPAAPÄIVÄN.**

ESIPUHE

Tutustuin Satuun erään huumejutun kotietsinnällä 1980-luvun loppupuolella. Nuori ja räväkkä nainen viipotti kontulalaisessa kerrostaloasunnossa ja pottuili kotietsintää tekeville poliiseille.

Satu teki vuosien aikana monenlaisia rikoksia, ja yhtenä tutkintaryhmän jäsenenä yritin selvittää niitä. Huumejuttujen lisäksi Sadun asunto oli yleensä täynnä omaisuutta, jota epäiltiin varastetuksi. Välillä hän lähti linnaan – toisinaan hän taas säästyi vankilareissulta, vaikka kuinka yritimme saada näyttöä kasattua.

Satu tunsi lähes kaikki alamaailman touhuajat ja huumekauppiaat. Kun hän välillä oli pitkiä aikoja vettä kamaa, hänestä kuoriutui varsinainen Äiti Teresa: Satu odotti useita eri kertoja poliisitalon ulkopuolella television ja kokoamansa vankilan selviytymispakkauksen kanssa. Hän oli tuomassa niitä putkaan joutuneille kavereilleen. Ihmettelin useasti ääneen hänen intoaan auttaa kaikkia puolituttuja henkilöitä ja epäilin, ettei kovin moni näistä avun saajista osaisi

koskaan kiittää saamastaan tuesta. Taisin olla tässä asiassa oikeassa.

Poliisikollegani, jotka Satukin oli oppinut rikollisella urallaan tuntemaan, pääsivät pikkuhiljaa ansaituille työeläkkeille, ja minäkin lähestyin jo maalinauhoitusta. Ikäluokkani viimeisimpänä virassaolijana sain useamman kerran olla vastaanottamassa Sadun putkaan toimittamia tavaroita. Virkavuosieni loppulu'uussa heitin ilmoille idean, että hänen värikkäästä elämästään saisi kirjoitettua mielenkiintoisen kirjan. Sadun kuvioita melko läheltä seuranneena tiesin, että hänen elämänpolkunsa ei ole ollut kaikkein tavallisimpia; jo pelkästään Sadun asema naisena rosvo-sektorin kärkipaikoilla oli varsin kiinnostava. Hän ei heti tarttunut ajatukseen, enkä minä valtion virkamiehenä olisi vielä silloin voinut kirjaa edes kirjoittaa.

Sadun elämässä vuonna 2018 tapahtuneet lukuisat vastoinkäymiset, rikokset ja niistä seurannut vankilaan joutuminen käynnistivät uudelleen suunnitelmat Sadun tarinan tallentamiseksi. Olin jäänyt vapaaksi kirjoittajaksi, ja kirjan päähenkilön olinpaikka oli tulevien vuosien osalta tiedossa. Ei ollut enää mitään syytä sanoa tälle mielenkiintoiselle projektille ei. Viheliäinen koronavirusepidemia oli siirtää kirjaprojektin toteutumisen hamaan tulevaisuuteen, koska vankilatapaamisia ei voitu järjestää. Hämeenlinnan vankilan johtaja ja muu henkilökunta kuitenkin tukivat hienosti tämän kirjan kirjoittamista: saimme tehdä joka viikko haastattelut

Skype-puheluita hyödyntäen. Sain myös tutustua Satua koskevaan laajaan arkistomateriaaliin, jota ilman tämä kirja olisi jäänyt hieman pintapuoliseksi, eikä lukija olisi välttämättä ymmärtänyt kaikkia Sadun tekojen syitä ja seurauksia. Kirjan nostoissa siteeratut tekstit ovat peräisin Sadun 1980–1990-luvuilla kirjoittamasta vankilapäiväkirjasta.

Sadusta paljastui kirjoitusurakan aikana hauska, huumorintajuinen ja hyvällä itseironialla varustettu nainen, jonka jotkut elämänvalinnat ovat olleet kyseenalaisia. Näiden kansien väliin on taltioitu elämänmyönteisiä valonpilkahduksia sisältävä kertomus naisesta, joka on paljon muutakin kuin ammattirikollinen ja huumekauppias. Tämä koruton mutta ajoittain hyvinkin hauska kirja esittelee huolehtivan äidin, mummin ja naisen, joka on rakas ystävä monelle.

Tämä kirja esittelee Sadun, jolla on suuri sydän.

Helsingissä 28. heinäkuuta 2021

Kale Puonti

**VAUHTIA PITÄÄ
OLLA TYYLISTÄ
TINKIMÄTTÄ.**

KERAVA, SYKSY 1988

”Ei täällä ole mitään järkevää varastettavaa”, Satu sanoi miesystävälleen Karille kurkistellessaan rakennustyömaan koppeihin. ”Pöllitään tuo kauhakuormaaja ja ajetaan se jonkun liikkeen ikkunasta sisään”, Kari ehdotti. Ennen kuin Satu ehti edes kunnolla huomamaan, mies oli jo kiivennyt työkoneen hyttiin.

Kauhakuormaajan sai helposti käyntiin, kun raketin työnsi virta-avaimen paikalle. Kari oli astetta erikoisemmasta kulkuvälineestä innoissaan, mutta nousi vielä hetkeksi kuormaajasta hakeakseen autosta konepistoolin mukaansa. Kari tiesi aseensa toimivan moitteettomasti, koska oli hieman aiemmin käynyt koeampumassa sen sorakuopalla Mäntsälässä. Jos poliisit sattuisivat paikalle kesken heidän murtokeikkansa, hän lasauttaisi konepistoolilla sarjan ilmaan. Ammuskelu ehkä hidastaisi poliisien etenemistä sen verran, että hän ja Satu pääsisivät helpommin karkuun.

Kaksikko etsi sopivaa murtokohdetta ajaessaan isolla työkoneella syksyn pimeässä illassa Keravan katuja

pitkin. He tulivat pienelle ostarille noin kilometrin matkustettuaan. ”Tosta vedetään läpi”, Kari sanoi. Hän ei jäänyt odottamaan Sadun reaktiota vaan lisäsi saman tien kaasua. Kuului hirveä pauke ja ryske, kun kuorurin kauha tömähti voimalla ikkunan kannatinpalkkiin. Onneksi lähistöllä ei ollut asuintaloja: kukaan ei häiriintynyt astetta näyttävämmällä tyyllillä tehdystä murtokeikasta. Pakoon persoonallisella menopelillä ei kyllä enää päässyt, sillä se jumittui heti sisään tullessaan kultasepäntiikkeen ikkuna-aukkoon. Kokeneina rosvoina Satu ja Kari siirsivät kellot ja korut näyteikkunasta kasseihin muutamassa minuutissa. Mukaan lähti vitriineistä myös kaikki muu vähänkin arvokkaamman näköinen tavara. Kauhakuormaaja jäi tekopaikalle kannattelemaan poikki mennyttä palkkia, kun Kari ja Satu kävelivät omalle autolleen.

Keikka onnistui yllättävän hyvin – ainakin siihen nähden, ettei sen varalle ollut tehty minkäänlaista suunnitelmaa. Kari ja Satu saivat saaliikseen kassikaupalla kelloja ja koruja. Ne olisi helppo ”muuntaa markoiksi” eli myydä.

Pariskunta istui jo autossa matkalla Helsinkiin, kun poliisiauton sireeni kuului vaimeasti taustalla.

**MINNE TIE VIE, SITÄ
EI TIEDÄ KUKAAN.**

PUOTINHARJUN YLÄASTE, 1982

Koulun käytävällä vastaan kävellyt poliisi pysäytti minut kysyäkseen, tiesinkö, missä Satu on. En tiennyt, miksi minua sillä kerralla etsittiin, mutta en kyllä ajatellut jäädä sitä tiedustelemaan. ”Se jäi tuonne luokkaan”, sanoin ja kävelin ripeästi ulos koulurakennuksesta.

Pakomatvani ei kestänyt tällä kertaa kovin pitkään, sillä poliisit ottivat minut kiinni jo koulun pihassa.

Olin juuri täyttänyt viisitoista, kun jouduin ensimmäisen kerran vankilaan. Peruskoulun kahdeksas luokka jäi minulla siis kesken. Nyt olen 54-vuotias ja jälleen linnassa. Tässä välissä on tapahtunut enemmän kuin olisi ehkä ollut tarpeellista. Olen myynyt viinaa, tehnyt huumekauppaa ja ammuskellut velkaukkoja. Vaikka en ole ylpeä kaikista tekemistäni asioista, en koe, että minun olisi pyydettävä anteeksi keneltäkään; paitsi ehkä jälkeläisiltäni. Kaksi biologista lastani ja mieheni lapsi kuitenkin kasvoivat kelpo kansalaisiksi – he eivät onneksi ole ottaneet minun tai mieheni teoista esimerkkiä. Perheemme sisällä keskinäinen rakkaus ei ole koskaan loppunut, vaikka minusta ei perinteistä kotiäitiä tullutkaan.

Kerron tässä kirjassa asioista niin kuin olen ne itse kokenut. En käytä ihmisten nimiä kirjassani ilman lupaa, enkä kerro ihmisten nimiä, jos tarinoistani voisi koitua heille vaikeuksia.

Käsittelen julkisuudessa olleita tapauksia, ja puhun henkilöistä heidän oikeilla nimillään, jos media on jo aiemmin nostanut heidän nimensä esiin. Käytän oikeita nimiä myös heistä, jotka ovat jo vaihtaneet hiippakuntaa.

”Selittelijät Keravalle”, sanotaan. Minä olen ollut Keravan vankilassa aikoinaan vain nuoriso-oikeudenkäynnissä, mutta aika monessa muussa poliisivankilassa ja linnassa olen kyllä lusunut. Elämäntapaani ja tekemiäni rikoksia saa arvostella – elämäni on joka tapauksessa mennyt näin. Tehtyä ei saa tekemättömäksi, eikä kaatunutta maitoa kannata surra.

Tämä on minun tarinani. Kerron asiat niin kuin koen ja muistan niiden tapahtuneen.

**ÄLÄKÄ SAATA MINUA
KIUSAUKSEEN
- LÖYDÄN SEN
KYLLÄ ITSEKIN.**

MINÄ JA MEIDÄN PERHE

Äitini alkoi odottaa minua 1960-luvun loppupuolella. Raskaus luokiteltiin riskiraskaudeksi, ja lääkäreiden mukaan synnytykseen tulisi liittymään suuria ongelmia: jompikumpi meistä saattaisi kuolla. Äitini ei kuitenkaan ollut halunnut keskeyttää raskautta ja kumpikin säilyi hengissä. Jälkeenpäin olen ajatellut, että minusta taisi tulla perheemme kuopus, koska synnyttämisessäni oli sen verran kova duuni. Äidin mielestä varmasti myös neljä vilkasta lasta oli aivan riittävästi.

Synnyin nelikiloisena mötikkänä maaliskuussa 1967. Minulla oli syntyessäni pituutta 55 senttimetriä, mutta en myöhemmin saanut kovin pitkää vartta aikaiseksi: kasvoin 155-senttiseksi.

Asuimme syntymäni aikoihin Helsingin Myllypurossa Yläkiventie kasissa, joka oli täynnä työläisperheiden kakaroita. Edustimme neljän lapsen perheenä naapurustossamme melko tyyppillistä kokoonpanoa: seurasta ei ollut pulaa, sillä mukuloita oli ympärillä pihan täydeltä.

Olen aina ajatellut, että lapsuuteni oli hyvin tavallinen. Äitini oli ammatiltaan palkanlaskija; lisäksi hän teki toisinaan iltavuoroja R-kioskillä. Isäni työskenteli autonasentajana Myllypuron Teboililla.

Hauskat muistot ovat lapsuusvuosilta päällimmäisenä mielessäni. Tutustuin helposti toisiin ihmisiin;

minulla oli kavereita joka lähtöön. Olin jo lapsena vauhdikas ja energinen – mennä viuhdoin muiden mukana aamusta iltaan. Alueena Myllypuro oli turvallinen, ja siellä oli vahvaa yhteisöllisyyttä: Myllykässä oli tapana katsoa toinen toisensa perään. Kavereista pidettiin huolta.

Itse muistelen lapsuuttani lämmöllä, mutta tiedän, että isoveljeni Pave näkee asiat eri tavalla. Isä oli vanhan ajan jääkäri, joka kasvatti etenkin veljiäni väkivallalla. Toki saimme myös äidin ja sisareni Sirpan kanssa kokea fajian raivoamiset.

Isä ei yleensä itse kurittanut minua, vaan pyysi äitiä tekemään niin. Joskus olin kurinpalautuksen ehkä ansainnutkin, mutta yleensä sain remmiä ihan pienistä asioista. Piiskaa tuli sen verran usein, että opin piilottamaan kovakantisen kirjan housuihini takapuoleni suojaksi. Äiti tietenkin huomasi kirjan, mutta ei välittänyt siitä.

Veljeni Pete sijoitettiin noin 16-vuotiaana nuorisokotiin, koska hän ei tullut fajian kanssa toimeen. Olen aikuisiällä ymmärtänyt, että kotiolomme olivat hieinan erikoiset, mutta ei sitä lapsena osannut ajatella. Silloin fajian käytös tuntui vain kuuluvan normaaliin arkeen.

Veljelläni Paulilla, ”Pavella”, oli isän kanssa kaikkein huonoimmat välit. Pave muistaa, että väkivallan pelko oli perheessä koko ajan läsnä:

”Faija hakkasi eniten mutsia, minua ja broidia. Selkäänsaamiselle ei tarvittu suurta syytä. Jo esimerkiksi se riitti, että mutsi oli antanut Ärrältä saamansa sarjakuvalehdet naapuriin ennen kuin isä oli ehtinyt lukemaan niitä.

Joskus purin kuulakärkikynän ja hävitin johonkin kynän jousen. En selkäsaunan pelossa uskaltanut kertoa isälle asiasta. Satu otti nuorimpana syyn niskoilleen, koska häntä faija ei vielä silloin kehdannut lyödä.

Kun veljeni Pete sai television säätimen rikki, tiesimme, että hän tulisi saamaan turpiin. Lähdimme karkuun ja piilouduimme lehtiroskikseen nukkumaan. Myöhemmin yöllä siirryimme pyöräkellariin, josta poliisit löysivät meidät. Kerroimme heille, että emme uskalla mennä kotiin, koska isä lyö. Poliisit palauttivat meidät himaan ja vannottivat isää, ettei mitään selkäsaunaa tule. Poliisien lähdettyä broidi sai kuitenkin kunnolla ’isän kädestä’.

Välit faijaan eivät koskaan korjautuneet kunnolla. Kyllä kai isä vanhemmiten jotenkin ymmärsi, etteivät hänen kasvatustapansa olleet oikeita, mutta kummasti hän oli unohtanut hakanneensa meitä.”

Paven välit isään olivat loppuun asti kehnot. Kun isäni kuoli, Paven muistokukissa luki: ”Et ollut kummoinen isä, mutta ainoa.”

Fajani oli varmasti ainakin osittain omaksunut väkivaltaisen käytöksensä omalta isältään. Vaarini oli aina ollut kova dokaamaan, eikä fajja ollut väleissä hänen kanssaan. Heidän riitansa alkoi käsittääkseni siitä, että vaari tappoi isäni koiran; fajja ei antanut sitä koskaan anteeksi. Vaarin joutuessa myöhemmin hoitokotiin fajja ei käynyt katsomassa häntä kertaakaan.

Minä tulin vaarin kanssa hyvin toimeen. Hän oli aina minun puolellani, vaikka olisin tehnyt mitä kolttosia. Vaari oli usein pikku hiprakassa, mutta ei se minua haitannut. Hän keitti kotonaan pontikkaa, jota kävin hieman vanhempana varastamassa. Hänen vauhtinsa ei hiipunut edes hoitokodissa: vilkkusilmäinen vaari pääsi naisvoittoisessa laitoksessa naurattamaan vanhoja rouvia oikein kunnolla.

Äitimme sortui välillä juopottelemaan, eikä isä tykännyt siitä. Me lapset emme pystyneet illalla nukkumaan isän raivotessa äidille, mutta kukaan meistä ei uskaltanut mennä sanomaan asiasta. Silloin kuitenkin menin väliin, kun hän hakkasi äitiä. Kävelin topakkana keittiöön ja pyysin lämmintä maitoa, jotta saisin unen päästä kiinni. Sain yleensä tällä tavalla väkivallan loppumaan, koska fajja ei viitsinyt lyödä äitiä minun ollessani paikalla. Jotkut mutsin tekemiset kyllä ansaitsivat jonkilaisen kurinpalautuksen, vaikkei väkivalta olekaan koskaan mikään ratkaisu.

Monista Yläkiventien lapsuudenystävistäni tuli myöhemmin linnaruunia, mutta osa ponnisti yhteis-

kunnallisesti arvostettuun asemaan ja rehelliseksi veronmaksajiksi. Osa perusti omia firmoja ja hankki koulutuksen. Pelkästään huonojen lähtökohtien taakse on turha mennä selittelemään, vaikka niistä ponnistaminen hieman haastavampaa onkin. Moni asia on silti aika paljon itsestä kiinni. Rikoksilla ei juuri kukaan tuttavapiirissäni rikastunut – ainakaan kovin pitkäksi aikaa.

Aloitin kouluni Myllypuron ala-asteella. Tykkäsin käydä koulua, vaikka lukeminen ja kirjoittaminen tuottivat minulle alusta asti ongelmia. Opettajat huomasivat nopeasti, että olen ylivilkas ja minulla on selviä keskittymisvaikeuksia. Minulla todettiin aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö.

Alaluokilla pienet kepposet ilmensivät vilkkauttani. Toin muun muassa kissani kouluun, koska en halunnut sen olevan yksin kotona. Piilotin kissan koulun kaappiin ja ruokin sitä ruokalasta tuomallani näkkelivälillä ja maidolla. Myöhemmin värjäsin saman kissan vesiväreillä vihreäksi.

Ensimmäisen luokan jälkeen opettajani katsoivat, että minun olisi parempi siirtyä ylivilkkauteni vuoksi tarkkailuluokalle Kulosaaren ala-asteelle. Ei käytökseni kyllä rauhoittunut sielläkään: kiipesin koulun katolle, hyppäsin ikkunasta ja menin rakennuksen sokkeleihin opettajia piiloon. Rehtoria otti temppuiluni hermoon ja hän tapasi välillä nostaa minut seinälle; käsivarsiini tuli kunnan mustelmat. Sain ehkä ansioni mukaan, mutta en tehnyt yhtäkään pikku kepposistani pahuuttani.

RIKOLLISPOMON LESKEN ERIKOINEN ELÄMÄ

SATU ANDERSSON teki jo 15-vuotiaana kyseenalaista historiaa joutuessaan Suomen kautta aikain nuorimpana naisena vankilaan videoliikkeeseen tehdystä murrosta. Hän liittyi jäseneksi kovan luokan rikollisjengeihin jo nuorella iällä. Andersson alkoi myös käyttää ja myydä amfetamiinia ja pyörittää aina vain suurempaa huumekauppaa.

Andersson on viettänyt ison osan aikuisiästään vankilassa, missä hän on kasvattanut lapsiaan: hänellä on kaksi tytärtä ja viisi lastenlasta. Hänen pitkäaikaisin aviomiehensä oli tunnettu rikollispomo Raimo Andersson, yksi rikollisjärjestö M.O.R.E.:n jäsenistä, joka surmattiin raa'asti kotipihallaan.

Satu – Alamaailman rautarouva on karu ja naisnäkökulmansa vuoksi harvinaislaatuinen kuvaus rikollisesta elämästä ja sen seuraamuksista.

KALE PUONTI (s. 1962) on työskennellyt yli 30 vuotta poliisina Helsingissä huume- ja järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnassa. Hän on tutustunut Satu Anderssoniin jo poliisina toimiessaan ja seurannut tämän elämän käänteitä pitkään. Puonti kirjoittaa myös Pasilan Myrkky-rikosromaanisarjaa.

ISBN 978-952-376-313-5 / KL 99.1

WWW.BAZARKUSTANNUS.FI